

Що таке «моделі організації освітнього процесі»?

Два напрямки:

- «Традиційна» модель
- Модель «компетентності для майбутнього»

Зазвичай у польських ЗВО є поєднання обох моделей.

- Переважає «традиційна»
- Але є також осередки, які навчають майже повністю «для майбутнього»

«Традиційна» модель

- Історичний контекст: Гумбольдтівський університет
- Навчання має на меті забезпечити стійку основу для професійної діяльності, громадської активності тощо (плюс перепідготовка/подальше навчання)
- Великі навчальні періоди (повний семестр, повний рік) складають основу навчального процесу
- Більшість занять у формі «подання» навчального матеріалу - мало методів, які активізують та стимулюють креативність
- Відсутність гнучкості програми - свобода вибору дисциплін/викладачів обмежена мінімумом, гарантованим нормативними документами - студент не створює власну траєкторію навчання, а слідує програмі "галузі знань".
- Студенти мають мінімальну участь у створенні власних освітніх програм
- Студентів «вчать» - їхня робота полягає в основному в запам'ятовуванні матеріалу, вирішенні поставлених завдань.
- Використання інструментів ЄПВО з незначним використанням їхнього організаційного потенціалу, наприклад:
  - Прив'язка ЄКТС до годинного виміру курсів
  - Узгодження дескрипторів рамки кваліфікацій з описом змісту курсів, а не «навпаки» при розробці освітніх програм
  - Підпорядкування запланованих результатів навчання змісту програми
- Визнання результатів навчання, отриманих за межами університету - практично відсутнє
- Мікрокваліфікації - практично відсутні
- Нехтування формуванням соціальних компетентностей - цілі навчання обмежуються знаннями та практичними навичками.

Що сприяє збереженню «традиційної» моделі?

- Легке управління освітнім процесом
- Зручність для викладацького складу
- Частково нормативні вимоги / законодавство (принаймні в Польщі)
- Нижчі витрати на навчальний процес
- Модель забезпечення якості, що базується на оцінці відповідності діяльності ЗВО нормативним вимогам (див. ПАК)
- Ізоляція від соціального середовища університету та його проблем – «вежа зі слонової кістки»

Але також

- Повага до традиційної університетської моделі та академічних цінностей: правда/істина, інституційна автономія, академічні свободи спільноти.

Модель «компетентності для майбутнього»

- Історичний контекст: сучасні виклики, Болонський процес
- Навчання впродовж життя як фундаментальний принцип освіти
- Довші та коротші навчальні періоди (їх результати), що складаються в освітню траєкторію та компетентності випускника
- Більшість занять з використанням методів, які активізують і стимулюють творчість («навчання/вчитися»), зокрема
  - Проблемне навчання
  - Навчання на основі проектів
  - Командна робота
- Гнучкість - свобода вибору предметів та викладачів, студент створює власну освітню траєкторію у рамках прийнятих правил
- Студенти беруть значну участь у формуванні освітньої програми – «студентоцентроване навчання» (student-centred learning)
- Самостійна робота студентів – «навчання» через вирішення проблем, створення проектів, роботу в команді
- Використання інструментів ЄПВО з урахуванням їх потенціалу, наприклад:
  - Прив'язка ECTS до навчального навантаження студента, необхідного для досягнення результатів навчання
  - Використання дескрипторів рамки кваліфікацій для розробки освітніх програм
  - Підпорядкування змісту та методів результатам навчання
- Визнання результатів навчання, отриманих за межами університету - необхідно
- Мікрокваліфікації - необхідні
- Формування соціальних компетентностей, закладених в освітні програми

Що сприяє впровадженню моделі «компетентності для майбутнього»?

- «Виклики сьогодення» + нове розуміння відповідальності університетів
- Директиви Болонського процесу та позиції інших академічних організацій
- Взаємовідносини ЗВО із суспільним оточенням - відповідальність ЗВО «за» це середовище
- Стандарти якості освіти, орієнтовані на результати навчання та ESG
- Збільшення кількості студентів (у 5 разів між 2000 та 2040 роками)
- Збільшення кількості та диверсифікація ЗВО, методів викладання та змісту навчання
- Навчання впродовж життя як необхідність
- Навчання поза системою освіти («неформальні» компетенції)
- Розвиток дистанційного навчання (Мооос, пандемія)

Що ускладнює цей процес?

- Складнощі в управлінні навчальним процесом, наприклад, облік навчального навантаження
  - Навантаження студента (ECTS) чи навантаження викладача (?)
- Вищі витрати на освіту (гнучкість навчання збільшує кошти)
- Частково нормативна база (принаймні в Польщі)
- Модель забезпечення якості, що базується на оцінюванні виконання нормативних актів (Польська акредитаційна комісія)

Де дізнатися про стан впровадження цих моделей?

- Немає систематично зібраних даних на цю тему (принаймні в Польщі)
- але вони доступні:
  - Звіти про оцінювання якості освіти Польської акредитаційної комісії (РКА)
  - Дослідницькі програми з деяких аспектів цих моделей (див., наприклад, DASCHE, IBAR, Effect) - хоча і не вся система
  - Тематична література, офіційні документи
  - І власний досвід.

Неадекватність "традиційної" моделі – неадекватність чому?

- «Компетентності для майбутнього» - невизначеність і непередбачуваність у багатьох контекстах - див. "Прогноз 2030«
- «Світ (без) роботи»
  - Професія - що це таке?
  - Практична підготовка - як її розуміти
  - Універсальні моделі випускника замість «профіля», пов'язаного з галуззю знань
- Принципи суспільного оточення: ESG (Environment, Society, Governance)
- Соціальна відповідальність університетів
- Емансипація та нові стилі життя молоді (покоління «Z» та «Альфа»)
  - адаптація, але й обов'язок формувати світогляд - як знайти компроміс?
  - навчання, орієнтоване на студента
- Болонські постулати та інструменти ЄПВО
  - Приклад - інтегруюча роль кваліфікаційних рамок з різноманітністю і «фрагментацією» форм навчання
- Стандарти якості освіти - див. нові рекомендації ЄПВО порівняно зі стандартами Польської акредитаційної комісії

Як навчати «для майбутнього»?

- Які компетенції розвивають випускники?
- Чи розвивають такі компетенції наші університети?
- І якщо так, то як вони це роблять?
- Чи роблять вони це відповідально і адекватно до викликів сьогодення?
- Чи ставить це перед університетами нові завдання щодо організації викладання? Які саме?

Нова ідея для соціально відповідального університету (responsibility and responsiveness)

- Зміна в розумінні цієї відповідальності:
  - Від відповідальності «ЗА» [перед] суспільним оточенням, владою (accountability – «підзвітність»)
  - До відповідальності «ЗА» це оточення і за його майбутнє
  - А також зобов'язання визнавати та долати виклики сьогодення
- І на додаток: також відповідальність держави за те, щоб дати можливість університетам виконувати цю функцію.

Залучення університету до вирішення світових проблем - це сьогоднішній вихід науки з «вежі зі слонової кістки» і можливість відповідати на виклики сьогодення.

- Залучення у спосіб, притаманний університету, з повагою до академічних цінностей
- ESG - Environment, Society, Governance - наскільки це стосується університету?
- Див. серед іншого
  - Комюніке Болонського процесу (з Парижа, Риму та Тирани)
  - Документи до 20-річчя Болонського процесу
  - Політичні документи EUA та ESU
  - Політичні документи ESG
  - тощо.

“Будуємо наше майбутнє разом / Shaping our future together” - ООН

Джерело: UN: 2015

Компетенції майбутнього та технологічна революція (показники OECD та Світового банку кількарічної давнини)

- Батареї нового покоління (Large-Scale Power....)
- Великі дані та блокчейн
- Цифрові двійники
- 3-D друк
- Оптична генетика
- Інтернет речей
- Метаболічна інженерія (2-D матеріали)
- Наносенсори та інтернет речей
- Органи-на-чіпах
- Автономний транспорт
- І багато іншого

Штучного інтелекту ще не існує!

Професійна компетентність і навички майбутнього

- Змінювати професію 12 разів за життя?
- Зникнення професій?
  - Як щодо зміни в розумінні/концепції професії?
  - Приклад: інфлюенсер
- Мапа компетенцій?
- Перехідні (універсальні) компетенції як професійні компетенції

Наслідки технологічної революції

- «Світ без (людської) праці»:
  - Кінець праці чи переосмислення праці?
  - Як зберегти сенс життя у світі без праці?
  - Чи можна бути щасливим у світі без праці?
- Переформулювання сенсу життя - чи готові ми до цього?
  - "Гарантований мінімальний дохід"?
  - А що ще?
  - Зникнення аксіологічної рефлексії
  - Безрефлексивна гра з інструментами

Нехтування формуванням соціальних компетенцій в освіті.

Навчання для майбутнього – перші ознаки

SOLVING FUTURE SKILLS CHALLENGES
[UK Universities 2018]

*„The fourth industrial revolution could involve ‘a revolution more comprehensive and all-encompassing than anything we have ever seen’ (World Economic Forum, 2016). The combination of multiple changes, such as through robotics, artificial intelligence and the internet of things, looks set to disrupt whole sectors and organizational structures, and is **unlikely to leave many jobs untouched**....*

The linear model of education–employment–career will no longer be sufficient ...

*Subject-specific skills will need to be underpinned by a range of **transferable skills**....*

*The demand for graduates is robust, but in an uncertain environment, it is difficult **to predict future demand**....”*

*"Четверта промислова революція може спричинити "революцію, більш всеосяжну та всеохоплюючу, ніж будь-коли раніше" (Всесвітній економічний форум, 2016). Поєднання численних змін, наприклад, у робототехніці, штучному інтелекті та інтернеті речей, схоже, зруйнує цілі сектори та організаційні структури і **навряд чи залишить багато робочих місць недоторканими**....*

[лінійна модель: освіта – працевлаштування – кар’єра вже не є достатньою ...]

*Предметні навички повинні бути підкріплені низкою універсальних навичок.... Попит на випускників є високим, але в умовах невизначеності **важко передбачити майбутній попит**....”*

«Освіта для майбутнього»

Сталість знань та навичок

- Значна стійкість теоретичних знань, що дають розуміння світу
- Непостійність спеціалізованих професійних компетенцій
- Відносна стійкість та універсальність транзитивних (у тому числі соціальних) компетентностей, таких як
  - "Адаптація до змін" (розуміння неминучості змін? Здатність справлятися зі змінами та управляти ними?)
  - Уміння вчитися - найважливіша характеристика для підготовки до навчання впродовж життя,
  - Критика та самокритика,
    - зокрема щодо джерел інформації
    - до наявних знань та навичок – розуміння необхідності навчання протягом життя
  - вирішення проблем
  - інновації та творчість
  - співпраця та комунікація
  - звичка до аксіологічної рефлексії
  - звичка до соціальної активності
  - ....

„Освіта для майбутнього” – публікація OECD 2017

- Інтердисциплінарні/перехідні (універсальні) навички
  - Креативність та аналітичний підхід
  - Лідерство
  - Цифрові та технологічні навички
  - Розуміння глобальних процесів
  - Громадська діяльність ....

Як цього навчати?

Європейські принципи удосконаленн навчання та викладання // European Principles for Enhancement of L&T

effect

EUROPEAN FORUM FOR ENHANCED COLLABORATION IN TEACHING

Enhancing the education mission of European universities: A proactive response to change

Since their foundation, universities have led the discovery and development of new knowledge through research, and disseminated and applied that knowledge through education, teaching and other forms of knowledge transfer. But the world is changing, as knowledge is developed, transmitted and applied at an ever faster pace. Universities need to lead this process, and to ensure that an increasingly diverse range of students and learners are supported so they can access, understand and interpret this knowledge in new and creative ways.

Over the past two decades, European higher education has successfully undergone fundamental change at system and institutional levels, linked to national reforms, the Bologna Process, and European Union initiatives. As a result, student-centred learning, quality assurance (QA) and a learning outcomes approach are key elements of higher education in Europe today. There is also strong consensus on the need to further enhance accessibility and inclusion, and to provide a broader and more diversified educational experience. Enhancing the profile of teaching and innovative pedagogies, strengthening the link between education and research, promoting the use of new technologies for teaching and learning, and communicating the overall importance of higher education for individuals and society: these topics are all on the agenda and are discussed and explored actively at national and institutional levels across Europe.

European Principles for the Enhancement of Learning and Teaching

In order to support the enhancement of learning and teaching in European universities, and to inspire and facilitate ongoing exchange and cooperation in this field among universities and between national and European initiatives, the following set of ten Principles for the Enhancement

1

The higher education learning experience nurtures and enables the development of learners as active and responsible citizens, critical thinkers, problem solvers, equipped for life-long learning.

Higher education equips people with the confidence and skills to live and learn in a changing world, able to proactively address their own and the world's grand challenges.

for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG).

1 The higher education learning experience nurtures and enables the development of learners as active and responsible citizens, critical thinkers, problem solvers, equipped for life-long learning.

Higher education equips people with the confidence and skills to live and learn in a changing world, able to proactively address their own and the world's grand challenges.

2 Learning and teaching is learner-centred.

The university should provide learning opportunities tailored to the needs and capabilities of diverse learners. It should nurture a culture and an environment in which reciprocal learning between students and teachers can take place. Students are actively engaged as co-creators in all aspects of the learning experience, and share the responsibility for their own learning, in partnership with the staff of the institution.

#EFFECT_EU
bit.ly/EFFECTproject

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

effect

EUROPEAN FORUM FOR ENHANCED COLLABORATION IN TEACHING

3 Commitment to learning and teaching is integral to the purpose, mission and strategy of the university.

Enhancing learning and teaching requires that the mission reflects the educational purpose and values of the institution. Comprehensive, values-based institutional strategies are needed to guide the learning and teaching initiatives, and enhance their impact and sustainability.

4 Institutional leadership actively promotes and enables the advancement of learning and teaching.

An institution-wide strategy requires the institutional leadership team to drive, support and maintain the focus on learning and teaching.

5 Learning and teaching is a collaborative and collegial process involving collaboration across the university and with the wider community.

The entire institution, including students, administrative and technical staff are actively involved in learning and teaching. Opportunities in the private, public and voluntary sectors are essential to enable students and graduates to fulfil meaningful roles in an ever-changing society. Learning and teaching processes ultimately promote social responsibility.

6 Learning, teaching and research are interconnected and mutually enriching.

Connection between research and education is essential to stimulate innovation and creativity in the learning experience and to advance knowledge. Learning and teaching in universities is informed by research and encourages students to engage in research and creation of new knowledge.

9 Sustainable resources and structures are required to support and enable learning and teaching enhancement.

There has to be appropriate and sustainable funding for developing and carrying out teaching. Resources are allocated and used to support a long-term strategic approach for enhancing learning and teaching. Learning and teaching is structured in a sustainable way, with distributed leadership and clearly articulated responsibilities, including at discipline and programme levels.

10 Institutional QA for learning and teaching aims at enhancement, and is a shared responsibility of staff and students.

In line with the ESG, institutional QA develops flexible, fit-for-purpose processes suited to evaluate and demonstrate the quality of the learning experience. It is geared toward continuous improvement and fostering a culture that engages everyone in the university community in assuring and enhancing the quality of learning and teaching.

#EFFECT_EU
bit.ly/EFFECTproject

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Вибрані компетенції із зазначенням методів навчання (World Economic Forum, Davos 2016)

Навички	Поради щодо того, як їх розвивати
Критичне мислення	Вміння давати конструктивний зворотній зв'язок студентам.
Креативність	Пропонувати можливості для творення та інновацій; дозволяти студентам робити самостійний вибір
Комунікація	Створення університетського середовища, яке спонукає до комунікації між рівнями освіти та дисциплінами
Співпраця	Реалізовувати проекти, які розвивають толерантність та повагу до інших, зокрема, через групову роботу
Цікавість	Ставити низку запитань різної складності протягом навчальної програми, що дозволяє студентам давати самостійні відповіді та робити вибір, зміцнюючи впевненість у тому, що вони можуть ставити запитання.
Ініціативність	Окреслення довгострокових проектів; зміцнення впевненості студентів у поступовому процесі досягнення предметної досконалості студентів
Стійкість	Надавати студентам можливість вчитися на своїх помилках і невдачах
Адаптивність	Впроваджувати варіативні та гнучкі моделі навчання для студентів
Лідерство	Підтримка проектів, які розвивають емпатію серед студентів, вміння домовлятися та мотивувати один одного
Суспільна свідомість	Впровадження в освітні програми елементів, пов'язаних з вихованням поваги та толерантності до інших, підтримка ініціатив, що сприяють усвідомленню студентами своєї приналежності до спільноти, своєї країни, а й усього світу.

21st-Century Skills

Foundational Literacies

How students apply core skills to everyday tasks

1. Literacy

2. Numeracy

3. Scientific literacy

4. ICT literacy

5. Financial literacy

6. Cultural and civic literacy

Competencies

How students approach complex challenges

7. Critical thinking/
problem-solving

8. Creativity

9. Communication

10. Collaboration

Character Qualities

How students approach their changing environment

11. Curiosity

12. Initiative

13. Persistence/
grit

14. Adaptability

15. Leadership

16. Social and cultural awareness

Lifelong Learning

Як цього навчати?

MODEL KLASYCZNY

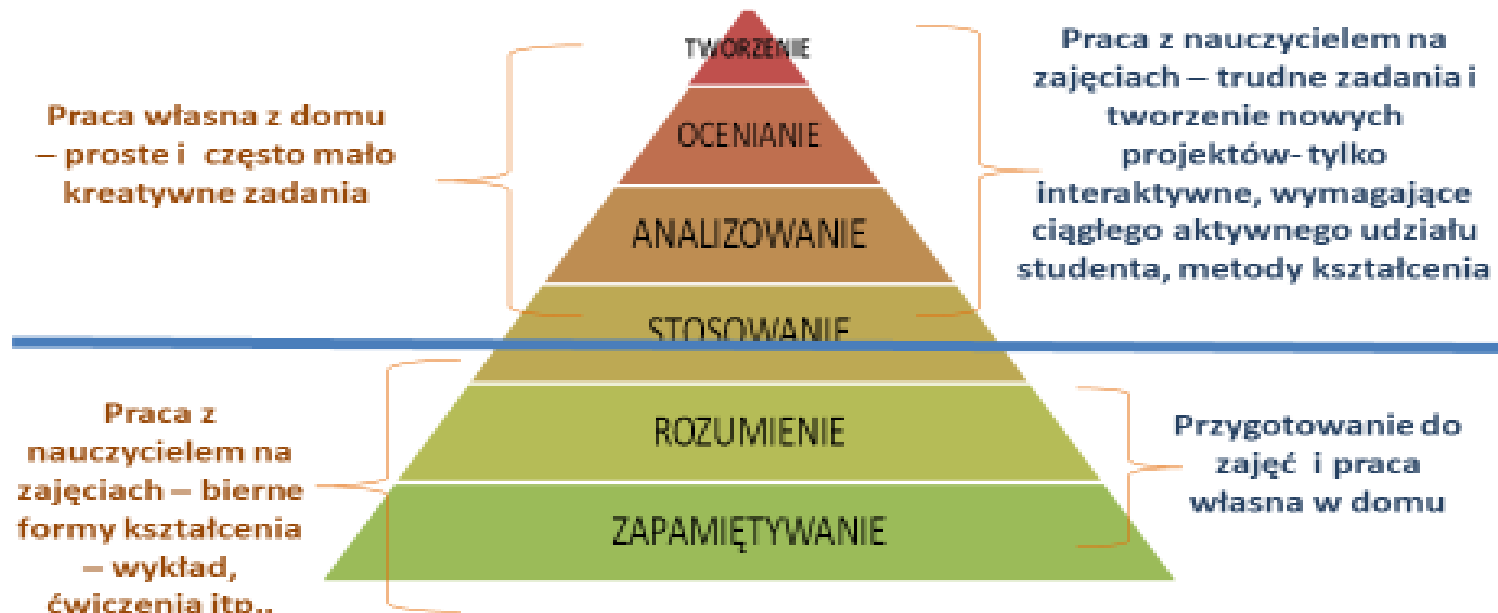
Praca własna z domu
– proste i często mało
kreatywne zadania

Praca z
nauczycielem na
zajęciach – bierne
formy kształcenia
– wykład,
ćwiczenia itp..

MODEL ODWRÓCONY (FLIPPED)

Praca z nauczycielem na
zajęciach – trudne zadania i
tworzenie nowych
projektów- tylko
interaktywne, wymagające
ciągłego aktywnego udziału
studenta, metody kształcenia

Przygotowanie do
zajęć i praca
własna w domu

Дескриптори вищої освіти – 6 рівень Польської рамки кваліфікацій.

Чи Ви використовуєте ці дескриптори до формування результатів навчання та освітніх програм ?

Рівень 6 – Знання Випусник знає і розуміє	Рівень 6 – Вміння і навички (P6U_U) Випусник може	Рівень 6 – Соціальні навички (P6U-K) Випусник готовий:
<p>На просунутому рівні - факти, теорії, методи та складні взаємозв'язки між ними.</p> <p>Різноманітні, складні умови діяльності</p>	<p>Інноваційно виконувати завдання та розв'язувати складні й нестандартні проблеми у змінних і не до кінця передбачуваних умовах самостійно планувати власне навчання впродовж життя спілкуватися з громадськістю та обґрунтовувати свою позицію.</p>	<p>культивувати та поширювати зразки належної поведінки в робочому середовищі та поза ним самостійно приймати рішення, критично оцінювати власні дії, дії команд, якими вони керують, та організацій, у яких вони беруть участь, і брати на себе відповідальність за наслідки цих дій</p>

Дескриптори вищої освіти – 6 рівень Польської рамки кваліфікацій. Чи Ви використовуєте ці дескриптори до формування результатів навчання?

Рівень 6 – Знання Випусник знає і розуміє:	Рівень 6 – Навички Випусник вміє:	Рівень 6 – Соціальні навички Випусник готовий :
<p>На поглибленому рівні - окремі факти, об'єкти та явища, а також пов'язані з ними методи та теорії, що пояснюють складні взаємозв'язки між ними, які становлять базові загальні знання в межах наукових або мистецьких дисциплін, що становлять теоретичну основу та спеціальні знання - відповідно до освітньої програми навчання.</p> <p>Фундаментальні дилеми сучасної цивілізації.</p> <p>Основні економічні, правові та інші умови різних видів діяльності, пов'язаних з присвоєною кваліфікацією, включаючи основні поняття та принципи захисту промислової власності та авторського права.</p>	<p>Використовувати свої знання - формулювати та розв'язувати складні та нестандартні проблеми, виконувати завдання в умовах, які не є повністю передбачуваними:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відповідний добір джерел та інформації, оцінювання, критичний аналіз та синтезування цієї інформації, - вибір та застосування відповідних методів та інструментів, у тому числі новітніх ІКТ <p>Спілкуватися, використовуючи спеціальну термінологію, брати участь у дискусії - представляти й оцінювати різні думки та позиції, а також обговорювати їх.</p> <p>Використовувати іноземну мову на рівні B2 за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Планувати та організувати роботу - індивідуально та в команді.</p> <p>Планувати та організувати власне навчання впродовж життя.</p>	<p>Критично оцінювати свої знання.</p> <p>Усвідомлювати важливість знань для розв'язання пізнавальних і практичних проблем. Виконувати соціальні зобов'язання. Співорганізовувати діяльність на користь соціального середовища. Ініціювати дії в суспільних інтересах та діяти у підприємницький спосіб. Відповідальне виконання професійних ролей.</p> <p>Професійні ролі, в тому числі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поважати принципи професійної етики та вимагати цього від інших, - дбати про досягнення і традиції професії.

Формування соціальних компетентностей – Паризьке, Римське та Тиранське комюніке

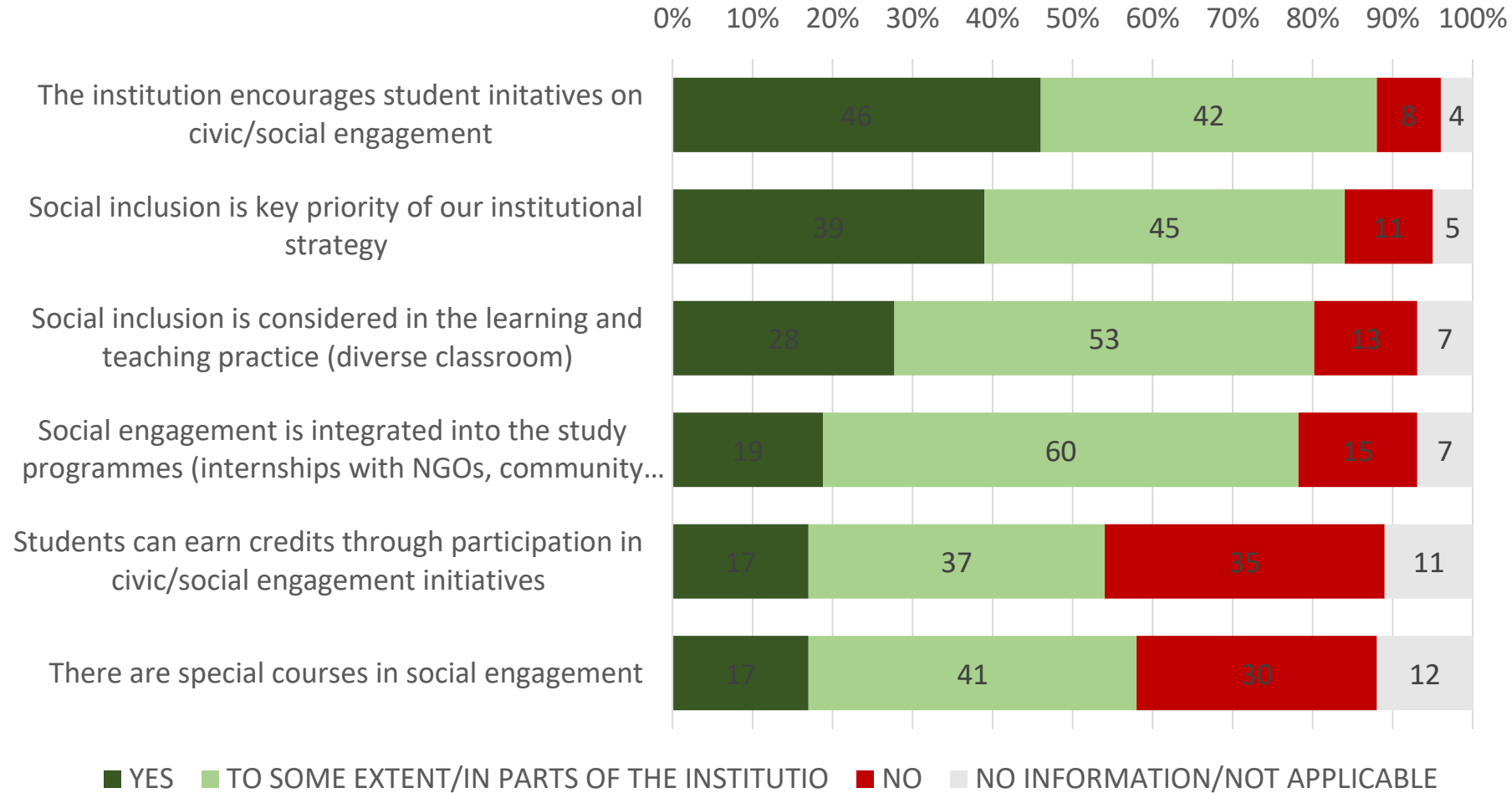
(Париж, 2018): Отже, ми зобов'язуємося розробляти політику, яка заохочує і підтримує заклади вищої освіти у виконанні їхньої соціальної відповідальності та сприяє створенню більш згуртованого та інклюзивного суспільства шляхом посилення міжкультурного взаєморозуміння, громадянської активності та етичної свідомості ...

(Рим 2020 р.) Ми визнаємо, що необхідні подальші зусилля для зміцнення соціального виміру вищої освіти...

(Тирана 2024) Оскільки світ швидко змінюється ... важливі наслідки для вищої освіти ... Зелена та цифрова трансформація вимагають ... інновацій та нових технологій ... знань і навичок, а також підвищення обізнаності, залучення та відповідальності студентів.

Чи у вашому університеті інклюзивність та суспільне заангажування впливають на освітній процес та викладання? (Q. 28; N=288)

Джерело: EUA 2018: 46.

Як ми формуємо соціальні компетенції? (Результати проекту DASCHE)

FGI з партнерами з Польщі - вибірка думок:

- З 2011 року спостерігаємо проблему з соціальними компетентностями - не знаємо, що з ними робити, не розуміємо, як їх формувати. Передбачалося, що студент набуває їх самостійно.... Вони розглядаються як бюрократична вигадка....
- Університети мають проблему з тим, щоб показати свій підхід до соціальних компетентностей, навіть коли вони роблять щось вартісне. Безпечніше віднести їх до гуманітарних дисциплін на передбачені нормативними документами 5 ECTS.
- Студентські голоси (більш радикальні): "На нашу думку, соціальні компетентності бездумно переписані в навчальні плани і програми з використанням дескрипторів рамки кваліфікацій, і ніхто не знає, як їх розвивати в університеті. Існують химерні спроби викладати соціальні компетентності в одному спеціальному предметі".
- Варто звернути увагу на те, яким буде вплив зниження рівня цих компетенцій на соціальні зміни; що станеться, якщо соціальні компетенції не будуть формуватися в системі освіти.
- Центральне місце в соціальних компетентностях займає визначення ... хто такий випускник університету (універсальні характеристики випускника університету). Як правило, уявлення про такого випускника не впливає з внутрішніх документів університету, тому вони не сприяють формуванню бажаних соціальних компетентностей в університеті.
- Має бути залучена Польська акредитаційна комісія (і, відповідно, ESG) до промування формування соціальних компетентностей в університетах.

Приклади формування компетентностей для майбутнього

Гнучкі системи освіти з 1990-х років (!)

- Факультет електроніки (колишня назва) Варшавської політехніки
- Система організації навчання у Варшавській школі економіки SGH

Приклади з останнього десятиліття

- «project-based learning» (проекто-орієнтоване навчання) – Варшавська політехніка
- «problem-based learning» (проблемно-орієнтоване навчання) – Лодзька політехніка, Центр міжнародного співробітництва
- Комунікація та групова робота - CEMS SGH
- Формування соціальних компетенцій - Державний професійний заклад PWSZ в Ельблонг

Формування соціальних компетенцій

Приклад PWSZ в Ельблонзі (проект DASCHE)

- Цілеспрямовані та сплановані дії
- Забезпечення фінансування
- Створення Центру соціальних компетентностей
- Навчальний модуль
  - Теоретичний компонент: модуль «Соціальна та професійна культура».
  - Практичний компонент: різноманітність форм суспільної активності
- Перевірка результатів:
  - Традиційна для теоретичної складової
  - Метод портфоліо
  - Визнання результатів навчання, набутих поза університетом
  - Практикв
  - Інші методи

Тиранське комюніке – продовження

.. Потрібні нові інструменти ... Це включає нові форми освітньої діяльності, такі як **мікрокваліфікації ... спільні програми ... що відповідають Цілям сталого розвитку ... діджиталізацію та фізичне і онлайн навчання і викладання ... Сприяння гнучкому навчанню в усіх програмах вищої освіти. ... Високоякісне, орієнтоване на студента та інноваційне навчання і викладання ... для розвитку компетентностей ... для вирішення глобальних проблем ... наскрізні та перспективні навички, здатність до творчого та критичного мислення, а також громадянські компетентності ...**

Ми повинні забезпечити, щоб навчання, орієнтоване на студента, стало реальністю ... за допомогою навчання, заснованого на дослідженнях, міждисциплінарних підходах ...

Штучний інтелект (ШІ)... студентам і співробітникам слід надавати підтримку в розумінні та відповідальному використанні ШІ

Висновок?

- Чи загрожує польським університетам «неадекватність» освітніх цілей, методів і результатів щодо «компетенцій майбутнього» і тенденцій в освіті?
- Значною мірою це залежить від них самих.

Дякую за увагу!